

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

სამართლის ფაკულტეტი

სამართლის სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა

თამთა წირქვაძე

აფექტირებული დანაშაულის დიმენსიოლოგიური

გააზრება

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის

მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: მინდია უგრეხელიძე

აკადემიკოსი, პროფესორი

სამეცნიერო თანახელმძღვანელი: პიტერ ვილკიცკი

სამართლის დოქტორი, პროფესორი

თბილისი, 0141, საქართველო

2023 წელი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **მინდია უგრეხელიძე**
აკადემიკოსი, პროფესორი

სამეცნიერო თანახელმძღვანელი: **პიტერ ვილკიცი**
სამართლის დოქტორი,
კიოლნის უნივერსიტეტის
საპატიო პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

იოსებ ვარძელაშვილი - სამართლის დოქტორი, პროფესორი
ვლადიმერ მაჭარაშვილი - სამართლის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2023 წლის 14 ივნისს, 16:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: საქართველო, 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 101-ე აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: **ალექსანდრე გიორგიძე**
სამართლის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა და საკვლევი პრობლემის ჩამოყალიბება

აფექტში ჩადენილი დანაშაული სისხლის სამართლის ერთ-ერთ ურთულესი საკითხია, ის მხოლოდ საკუთრივ სამართლის სფეროს არ განეკუთვნება, არამედ მასთან მჭიდრო ურთიერთქმედებაშია, ფსიქოლოგია, ფსიქიატრია, საზოგადოებრივი ეთიკა, მორალი, პოლიტიკა და სხვა მრავალი დარგი, შესაბამისად, ის საჭიროებს ინტერდისციპლინურ და დიმენსიოლოგიურ, ანუ განზომილებათა თეორიის ჭრილში გააზრებას. აღნიშნული დისერტაცია წარმოადგენს მცდელობას, ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, აფექტში ჩადენილი დანაშაულის სიღრმისეულად შესწავლისა და გააზრებისა.

კვლევის ფარგლებში განხილულია როგორც საქართველოს, ისე გერმანიისა და საერთო სამართლის ქვეყნების სისხლის სამართლის მიდგომები აფექტში ჩადენილი დანაშაულისადმი და, შედარებითი კვლევის მეთოდის დახმარებით, გაანალიზებულია მათ შორის ურთიერთკავშირი. აღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით შემოთავაზებულია ისეთი რეკომენდაციები, რომლებიც გონივრულად ლიბერალურს და თანამედროვეობისათვის შესაფერისს გახდის სისხლის

სამართლის კანონმდებლობისა და, ზოგადად, სისხლის სამართლის დამოკიდებულებას აფექტში ჩადენილი პროვოცირებული დანაშაულის ნაირსახეობათა მიმართ.

განსახილველ საკითხზე სასამართლო პრაქტიკისა და თეორიის შესწავლისას გამოიკვეთა არაერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა, მაგალითად აუცილებელი მოგერიებისა და აფექტირებული დანაშაულის გამნიჯვნასთან დაკავშირებით. გარდა სამართლებრივისა , აქტუალურია, ასევე, მორალური სტანდარტები , რომლებიც გენდერული დისკრიმინაციის ნიშნებს შეიცავს და არარელევანტურია სამართლებრივი თვალსაზრისით. ქვეყნის განვითარებისათვის და ევროპულ ოჯახში ჩვენი ადგილის დასამკვიდრებლად კი აუცილებელია საზოგადოების ფსიქოლოგიური და მორალური მზადყოფნა ანტიდისკრიმინაციული და არაძალადობრივი იდეოლოგიის ჩამოსაყალიბებლად. ყოველივე ამის გამომუშავებაში უწინარესად როლს თამაშობს საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლება. ამასთან, თუ ამ ყოველივეს მეცნიერულ კვლევებსაც შევაშველებთ, საგანმანათლებლო ღონისძიებების ქმედითობის მხრივ, საზოგადოებრივი ცნობიერება საგრძნობლად ამაღლდება.

ემოციური განცდების შესწავლა მეტ-ნაკლებად საჭიროა იურიდიული მეცნიერების ყველა დარგში, თუმცა ყველაზე

მეტად ამას მოითხოვს სისხლის სამართალი, სადაც ემოციური სფეროს გათვალისწინება გვესაჭიროება თეორიული და პრაქტიკული საკითხების გაცილებით ფართო სპექტრის მიმართ.

უწინარეს ყოვლისა უნდა დავადგინოთ, რა ზომით უნდა იქნეს ფსიქოლოგია გამოყენებული სამართალში, რათა არც მისი გაზვიადება მოხდეს, და არც დაკნინება. თუ ამ გზას დავადგებით, თვალნათლივ გამოჩნდება საერთოდ ემოციისა და, კერძოდ, აფექტის როლი სამართალში; გაირკვევა, თუ რა მიმართებაშია იგი სხვა ფსიქოლოგიურ ფუნქციებთან; რა დანიშნულება გააჩნია ქცევის სტრუქტურაში და რა გავლენას ახდენს ბრალისა და პასუხიმსგებლობის საკითხებზე.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

სადოსერტაციო თემად შერჩეული კვლევის ძირითად მიზანსა და ამოცანას წარმოადგენს აფექტში ჩადენილი დანაშაულის დეტალური შესწავლა როგორც ფსიქოლოგიურ და სამართლებრივ, ისე სოციალური ეთიკის კრილში.

ფსიქოლოგიური პლასტი მოითხოვს პასუხს კითხვაზე - რა ხდება აფექტის დროს ადამიანის ფსიქიკაში; როგორ ხდება ემოციების გაზომვა და რა ტექნოლოგიები არსებობს აფექტის დასადგენად; როდის არ არის სულიერი აღელვება ძლიერი და როდის ხდება ძლიერი, ანუ როდიდან გადადის აფექტურ

მდგომარეობაში; როდის გვაქვს ფიზიოლოგიური აფექტი და როდის პათოლოგიური. ამ ყველაფერზე პასუხების გასაცემად დაგვჭირდა ფსიქოლოგებთან და ფსიქიატრებთან კონსულტაცია და ერთობლივი ძალებით შესაბამისი დასკვნების გაკეთება.

სოციალური ეთიკის ჭრილში გამოსარკვევი და დასადგენია, როგორ აფასებს ფსიქიკაში მიმდინარე შესაბამის პროცესებს საზოგადოებრივი მორალი. საქმე ისაა, რომ მორალი რამდენიმე ნაირსახეობად განიყოფება. ესენია ინდივიდუალური ეთიკა, საზოგადოებრივი ეთიკა, პროფესიული ეთიკა და სხვა. ჩვენთვის უპირატესად საინტერესოა საზოგადოებრივი ანუ სოციალური ეთიკა, რადგან მხოლოდ მისი კრიტერიუმებით იზომება ქცევა საიმისოდ, რათა დანაშაულებრივ ქმედებად იქნეს ან არ იქნეს ის კვალიფიცირებული. საკითხი შეეხება პასუხისმგებლობის დასაბუთებას, კერძოდ, შეიძლება თუ არა პასუხი მოეთხოვოს ადამიანს აფექტში ჩადენილი ქმედებისათვის.

საბოლოოა სამართლებრივი ინსტანცია, რომელმაც იურიდიული შეფასება უნდა მისცეს ქცევას, თუ საამისოდ საკმარისი მორალური სანქცია მოიპოვება. იურიდიული შეფასება გულისხმობს როგორც საკანონმდებლო რეგულაციას, ისე მოსამართლის კონკრეტულ სასამართლო

გადაწყვეტილებას. აფექტირებული დანაშაულის შემთხვევაში, საკანონმდებლო რეგულაციის, მხრივ, დაგვჭირდება ამ დანაშაულის გარკვეული დიფერენციაცია მაპროვოცირებელი ქმედების მიხედვით. ეს ყოველივე საჭიროებს, ფსიქოლოგებთან კონსულტაციის შემდეგ, საზოგადოებრივი დამოკიდებულების გაზომვასა და შეფასებას. ამის დასადგენად ჩავატარე ე.წ. „მარტივი შემთხვევითი სახის კვლევა“ და, სხვადასხვა პიროვნული მახასიათებლების მიხედვით, მოვახდინე საზოგადოების დაყოფა. რაც დამეხმარა გამომეკვლია ჩემთვის საინტერესო საკითხი სოციალური ეთიკის ფარგლებში.

ნაშრომის ძირითადი საკვლევი კითხვები

აფექტში ჩადენილი დანაშაული რამდენიმე დონის საკითხთა თანმიმდევრულ გადაწყვეტას მოითხოვს, რომლებიც სამ შრედ არის განლაგებული:

1. ფსიქოლოგიური პლასტი, რომელიც მოითხოვს პასუხს კითხვაზე - რა ხდება ამ დროს ადამიანის ფსიქიკაში?
2. სოციალური ეთიკის ჭრილი - როგორ აფასებს ფსიქიკაში მიმდინარე შესაბამის პროცესებს საზოგადოებრივი მორალი?
3. საბოლოო, სამართლებრივი ინსტანცია, რომელმაც იურიდიული შეფასება უნდა მისცეს ქცევას, თუ საამისოდ საკმარისი მორალური სანქცია მოიპოვება - არის თუ არა ქცევა სამართლებრივად გასაკიცხი?

მხოლოდ ყველა ამ კითხვაზე მეცნიერული პასუხის გაცემის კვალობაზე გახდება შესაძლებელი აფექტში ჩადენილი დანაშაულისათვის პასუხისმგებლობის კონსტრუქციის სრული ან ნაწილობრივი ვაგრისიანობის ვერიფიკაცია თანამედროვე სისხლის სამართალში, ხოლო შემდგომ - შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება ოპტიმალური შედეგების დასანერგად.

ლიტერატურის მიმოხილვა

დისერტაციაზე მუშაობის პროცესში სულ შესწავლილ იქნა ორასზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი და ორმოცდაათამდე სასამართლო გადაწყვეტილება. აქედან კვლევისათვის გამოსადეგი აღმოჩნდა 142 სამეცნიერო ნაშრომი (69 ქართული და 73 უცხოური) და 14 სასამართლო გადაწყვეტილება.

1. აფექტირებული დანაშაულის კვლევის ისტორიას, რომ გადავხედოთ, საქართველოში ერთ-ერთი პირველი ნაშრომი ამ მიმართულებით არის თამაზ შავგულიძის სადისერტაციო ნაშრომი, „აფექტი და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა“, 1973 წლის. აღნიშნულ ნაშრომში საუბარია აფექტირებული ქცევის ფსიქოლოგიურ ბუნებაზე და ამ ქცევაზე სოციუმის გავლენაზე; აფექტირებული დანაშაულის სუბიექტურ მხარეზე; მის გამამართლებელ გარემოებებზე;

ძლიერი სულიერი აღელვებისა და აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადაცილების მსგავსება და განსხვავებაზე და სხვა.

2. საბჭოთა კავშირში აღნიშნული მიმართილებით ასევე ვხვდებით Сидоров Б .В . -ის 1974 წლის ნაშრომს - Аффект . Его уголовноправовое и криминологическое значение. აქ საუბარია აფექტის წარმომავლობაზე, მის სოციალურ ბუნებაზე და აღქმაზე, ქცევის მოტივზე და პასუხისმგებლობის საკითხზე.

3. უკვე თანამედროვე და დამოუკიდებელ საქართველოში აფექტირებული დანაშაული განხილულია 2011 წლის სისხლის სამართლის კომენტარებში, „სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I)“, მზია ლეკვეიშვილის, ნონა თოდუასა და გოჩა მამულაშვილის ავტორობით. მასში საუბარია ზოგადად აფექტის გამომწვევ მიზეზებზე, იმაზე, რომ შესაძლოა აფექტი არ იყოს იმწუთიერი და იგი მაპრივოცირებელი ქმედებიდან დროის გარკვეული მონაკვეთის შემდეგ აღმოცენდეს.

4. შედარებით მოგვიანებით, 2018 წელს, ქვეყნდება ალექსანდრე გიორგიძის სტატია, „სიცოცხლის და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართულ, აფექტში ჩადენილ დანაშაულთა კვალიფიკაციის ცალკეული საკითხები“, რომელშიც საუბარია მაპრივოცირებელი სუბიექტის როლზე. თუმცა აქ არ არის განხილული მიზეზობრივი კავშირი

მაპროვოცირებელი სუბიექტის ქმედებასა და დამნაშავის ქცევას შორის.

5. ძალიან საინტერესო მიგნებები აქვს ავტორს, თეიმურაზ ცქიტიშვილს 2019 წელს გამოცემულ წიგნში - „სასჯელი და მისი შეფარდება“, სადაც საუბარია აფექტირებული მდგომარეობის დროს ბრალისა და უმართლობის ხარისხზე; აფექტის მაპროვოცირებელ ქმედებაზე და სხვ.

6. გამყრელიძე ო., 2002., „სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი., დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ“, სადაც საუბარია აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებისა და აფექტირებული მდგომარეობის ერთდროულად არსებობის შემთხვევაში სამართლებრივ გადაწყვეტილებაზე. ვეთანხმები პროფესორ გამყრელიძეს იმაში, რომ ქმედება აუცილებელ მოგერიებად უნდა დაკვალიფიცირდეს, თუ აფექტირებულ მდგომარეობაში მყოფი პირი მოძალადეს მართლსაწინააღმდეგო ქმედების დასრულებამდე დააზიანებს. წიგნში ასევე საუბარია აფექტის დროს განზრახვის სახეზე და პასუხისმგებლობის დამდგარი შედეგის მიხედვით გადაწყვეტაზე.

7. აფექტის ფსიქოლოგიური ბუნების შესწავლაში ძალიან დამეხმარა შემდეგი ლიტერატურა :

1. უზნაძე დ., 2009. „განზყოფის ფსიქოლოგია“;

2. მერაბიშვილი გ., 2016., ზოგადი და იურიდიული ფსიქოლოგია;
3. Датий А.В., 2011., Учебник - Судебная медицина и психиатрия;
4. სამსონიძე ც., ნანეიშვილი გ., ზურაბაშვილი დ., ბერია ზ., ხარეზავა თ., ბაზღაძე თ., 2006., სასამართლო ფსიქიატრია;
5. Ткаченко А.А., 2004., Судебная психиатрия : консультирование адвокатов;
6. Лурия А. Р., 1928., Сопряженная моторная методика и ее применение в исследовании аффективных реакций.
8. გამოყენებულ ლიტერატურაში ასევე ხაზგასასმელია საერთაშორისო ხელშეკრულებები და გადაწყვეტილებები გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციასთან დაკავშირებით, სადაც საუბარია მაპრივილეგირებელი მდგომარეობის გამორიცხვაზე გენდერული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულების დროს:
 1. საქართველოს სახალხო დამცველი., 2018., ფემიციდის მონიტორინგის ანგარიში;
 2. ევროპის საბჭოს 2002 წლის გადაწყვეტილება ძალადობისაგან ქალთა დაცვასთან დაკავშირებით;
 3. ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია., 2011;

9. შედარებითი კვლევისათვის გამოვიყენე სხვადასხვა ქვეყნების კანონმდებლობა, რამაც ძალიან საინტერესო და სასარგებლო შედეგი მომცა. გამოვიკვლიე როგორც ინგლისურ - ამერიკული სისტემის ქვეყნების ისე კონტინენტური ევროპის ქვეყნების ნორმატიული მასალა და მეცნიერთა შრომები.

10. უაღრესად მნიშვნელოვანია ასევე საქალაქო, სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოების პრაქტიკის შესწავლა აფექტირებულ დანაშაულთან მიმართებით. ნაშრომში მოყვანილი ქეისებით ნათლად იკვეთება არსებული ხარვეზები, რაც აღნიშნული კვლევის ანალიზს გვიმარტივებს.

11. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ღირებული , რაც დამეხმარა სადსერტაციო ნაშრომის შესრულებაში , ეს გახლავთ აკადემიკოს მინდია უგრეხელიძის ნაშრომები 1967 წლიდან 2020 წლის ჩათვლით.

კვლევის მეთოდები და მეთოდოლოგია

აფექტში ჩადენილი დანაშაულის კვლევის მეთოდოლოგიად, ფილოსოფიური თვალსაზრისით, ყველაზე შესაფერისია დიალექტიკური მოძღვრება სინამდვილის შესახებ. ხოლო სამართლებრივი თვალსაზრისით კვლევის მეთოდოლოგიად მიჩნეულ უნდა იქნეს მოძღვრება სამართლებრივი სახელმწიფოს შესახებ, მისი უმთავრესი ასპექტების გათვალისწინებით; ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ეს ასპექტი არის ადამიანის

უფლებათა პრიორიტეტული დაცვა სამართლებრივი სახელმწიფოს კონტექსტში.

აფექტში ჩადენილი დანაშაულის საკვლევად საჭირო იქნება ასევე სამართლებრივი სემიოტიკა, რაც გულისხმობს მოძღვრებას პირობითი ნიშნებისა და სიმბოლოების შესახებ სამართალში. მათ შორისაა, სხეულის ენაზე დაკვირვება აფექტირებული მდგომარეობის დროს: ჟესტი, მიმიკა, გამომეტყველება, მოძრაობები და სხვა, რამაც უნდა მოგვახდენინოს სწორი ორიენტაცია სუბსუმციის პროცესში (მაგ., გულში იცემს მჯიღს თუ თავში).

კვლევის მეთოდი, უწინარეს ყოვლისა, ინტერდისციპლინურ მიდგომას მოითხოვს, ვინაიდან აფექტში ჩადენილი დანაშაული მოიცავს არა მარტო სამართლებრივ, არამედ ფსიქოლოგიურ და სოციალური ეთიკის სფეროსაც. ამიტომ აუცილებელია მათი ერთობლივ ურთიერთქმედებაში შესწავლა საკვლევ თემასთან მიმართებაში. ცხადია, ვერავინ აიცილენს ფორმალურ-იურიდიული მეთოდის გამოყენებას, იგივე შეეხება კვლევის ისტორიულ მეთოდს, შედარებითი კვლევის მეთოდს და ყველა სხვას, რაც საჭიროა თემისმიერი კვლევის ფარგლებში. მაგრამ ის რითაც მთლიანად განმსჭვალული უნდა იყოს ნაშრომი, ეს არის ლეგიმეტრიული, ფსიქომეტრიული და სოციომეტრიული მეთოდები, რომლებიც

ადრე მიზანმიმართულად არავის გამოუყენებია, ან შესაძლოა არაცნობიერად გამოიყენებოდა კიდევ მათი პრიმიტიული გაგების ფარგლებში. ამ მეთოდების გამოყენება ლოგიკურად უკავშირდება სამართლებრივი, ფსიქოლოგიური და სოციალურ-ეთიკური რეალობის შესწავლას, ერთდროულად თვისებრივ და რაოდენობრივ განზომილებაში, როგორც სტატიკაში, ასე დინამიკაში, განსაკუთრებით სწორედ ამ უკანასკნელ ჭრილში.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და თეორიულ-პრაქტიკული მნიშვნელობა

მრავალი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა სამართლის მეცნიერებს შორის დავა იმასთან დაკავშირებით, აფექტი იმპულსურ ქცევას წარმოადგენდა თუ ნებელობითს. შესაბამისად, განზრახ დანაშაულთა რიცხვს მიეკუთვნება აფექტში ჩადენილი ქმედება თუ გაუფრთხილებლობით ჩადენილს. ქმედების კვალიფიკაცია განზრახვის მიხედვით უნდა მოხდეს, თუ დამდგარი შედეგის მიხედვით. საინტერესოა ასევე აფექტირებული დანაშაულისა და აუცილებელი მოგერიების ურთიერთკავშირისა და ურთიერთგამიჯვნის საკითხები. ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს ყოველივე ზემოაღნიშნულზე დასაბუთებული და კარგად გაანალიზებული, მეცნიერული პასუხების შემოთავაზება.

ამისათვის შევისწავლე საერთო სამართლისა და გერმანული სამართლის აფექტთან დაკავშირებული საკითხები და კომპარატივისტული ანუ შედარებით - სამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე, შემოთავაზებულია შესაბამისი, უაღრესად მნიშვნელოვანი, დასკვნები, რაც ადრე არავის უცდია. გარდა ამისა, ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს საერთაშორისო რეკომენდაციებსა და კანონმდებლობაზე დაყრდნობით შემუშავებული წინადადებები, რომელიც ქვეყნის ევროინტეგრაციის საფუძველზე, აფექტირებულ დანაშაულთან მიმართებით უნდა განხორციელდეს. აღნიშნული უკავშირდება დისკრიმინაციული და ძალადობრივი ტრადიციებისა და წეს - ჩვეულებების გავლენის გამორიცხვას, საკანონმდებლო რეგულაციიდან თუ - სასამართლო პრაქტიკიდან. საკითხის აქტუალობის გათვალისწინებით, ფსიქოლოგებთან კონსულტაციის საფუძველზე, შემუშავებელია რეკომენდაციები სავარაუდო ხარვეზების გამოსასწორებლად. დასახული მიზნის შესაბამისად კი უნდა განხორციელდეს აფექტში ჩადენილი დანაშაულის საკანონმდებლო რეგულაციისათვის სათანადო მეთოდის შერჩევა, გამოყენება და ზოგჯერ შემუშავებაც მისი სამართლებრივი, ფსიქოლოგიური და სოციალურ-ეთიკური ასპექტების გათვალისწინებით. ეს გულისხმობს აფექტირებული მდგომარეობის დროს ადამიანის ფსიქიკაში მიმდინარე

მოვლენების კვლევას, მის გაზომვას საზოგადოებრივი ეთიკის მხრიდან და საბოლოო სამართლებრივ შეფასებას.

დასასრულ, ორიოდ სიტყვა სამართლებრივი ტერმინოლოგიის შესახებ. სისხლის სამართლისათვის სიტყვა აფექტი, ჩვენი აზრით, ინგლისურად უნდა ითარგმნებოდეს, როგორც **პროვოცირებული დროებითი აშლილობა (Provoked Temporary Insanity)**, რაც აქამდე არავის გამოუყენებია. აფექტის ახლებური თარგმანი თუნდაც იმიტომ არის საჭირო, რომ ე.წ „საერთო სამართლის ქვეყნებში“ აფექტში ჩადენილი დანაშაული დამოუკიდებლად არ მოიხსენიება, პროვოცირებული დროებითი აშლილობა კი თავის თავში გულისხმობს მაპროვოცირებელი სუბიექტის როლს აფექტირებული დანაშაულის ჩადენისას. აქედან გამომდინარე აფექტირებული დანაშაულის დროს ადგილი აქვს ორმაგ მიზეზობრიობას. ერთი ეს არის დამნაშავის ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირი, ხოლო მეორე ეს არის მაპროვოცირებელი სუბიექტის მოქმედებასა და დამნაშავის ქცევას შორის მიზეზობრივი კავშირი.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი I. აფექტირებული დანაშაულის ფსიქოლოგიური რაობა

ნაშრომის აღნიშნულ თავში, შესწავლილი და გაანალიზებულია აფექტირებული დანაშაულის ფსიქოლოგიური ბუნება. კერძოდ, დასმულია კითხვა - რა ხდება აფექტის დროს ადამიანის ფსიქიკაში; როგორ ხდება ემოციების გაზომვა და რა ტექნოლოგიები არსებობს აფექტის დასადგენად; როდის არ არის სულიერი აღელვება ძლიერი და როდის ხდება ძლიერი, ანუ როდიდან გადადის აფექტურ მდგომარეობაში; როდის გვაქვს ფიზიოლოგიური აფექტი და როდის პათოლოგიური. ამ ყველაფერზე პასუხების გასაცემად დაგვჭირდა ფსიქოლოგებთან და ფსიქიატრებთან კონსულტაცია და ერთობლივი ძალებით შესაბამისი დასკვნების გაკეთება.

როგორც ვიცით, აფექტი არის იმწუთიერი, უცრად წარმოშობილი და სწრაფად წარმავალი, ამიტომ, უთუოდ არც თუ ადვილი დასასაბუთებელი იქნება, იგი ნებელობით ქცევას მივაკუთვნოთ. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან, აუცილებელია სპეციალური სახელწოდება მოვნახოთ იმ ქცევისთვის, რომელიც აზროვნების პროცესებსაც მოიცავს, შემჭიდროვებულ ფორმატში და თავიდან ბოლომდე აქტუალური მოთხოვნილების იმპულსს ეფუძნება. დასადგენია რამდენად

შეიძლება განზრახვა ქმედების გაცნობიერების გარეშე არსებობდეს, თუ აფექტირებული დანაშაულის ჩადენის დროს ქმედების გასაცნობიერებლად საკმარისია ფაქტობრივი გარემოებების უბრალო აღქმა და არა მათი სიღრმისეული გააზრება. ე.წ. რეტროსპექტიული მეთოდის გამოყენება დაგვეხმარა იმის გაგებაში, განზრახვასთან უფრო გვექონდა საქმე, გაუფრთხილებლობასთან თუ ბრალის რაიმე ახალ ფორმასთან. აფექტის დროს სახეზე გვაქვს „შეზღუდული განზრახვა“, ის არის უკიდურესად შემჭიდროვებული და „დაპრესილი“, დროში ელვისებური სისწრაფით განვითარებული ინტენსიური პროცესი, რაც მიზეზობრივად გამოწვეული არის მსხვერპლის მხრივ ისეთი ქმედებით, რომლის მიმართ მისი ემოციური მდგომარეობა ხდება უაღრესად ფაქიზი. ჩვეულებრივი განზრახვი დანაშაულისგან განსხვავებით, რომლის ჩადენის შემდგომ პოსტკრიმინალური ემოციური განცდა კმაყოფილებაა, აფექტირებული დანაშაულის შემთხვევაში ის შეიძლება იყოს კმაყოფილება ან სინანული, ვინაიდან აფექტის დროს სახეზე გვაქვს „დაპრესილი“ განზრახვა და პირი ვერ ახდენს ქმედების სრულად გაცნობიერებას და არც დამდგარ შედეგზე აქვს ნაფიქრი.

ფსიქოლოგებთან კონსულტაციის შედეგად, რომლებიც უშუალოდ იღებენ მონაწილეობას საქართველოში აფექტის

დადგენის საკითხებში და ზოგიერთი მათგანი სასამართლო ფსიქოლოგადაც მუშაობს (ქეთევან ჩიგოგიძე, ციცო სამსონიძე, ვახტანგ ნადარეიშვილი), გაირკვა, რომ აფექტის დადგენა ასპროცენტრიანი სიზუსტით ვერ ხდება, ვინაიდან ვერცერთი ფსიქოლოგი ვერ იქნება ბოლომდე დარწმუნებული, რომ ბრალდებული ნამდვილად ფიზიოლოგიური აფექტის მდგომარეობაში იმყოფებოდა დანაშაულის ჩადენის მომენტში. თუმცა მათთვის გარკვეული კითხვების დასმითა და არსებული დეტალების სიღრმისეული შესწავლით, ექსპერტ - ფსიქოლოგები მაინც ახერხებენ აფექტის კვალის დადგენას. იმისათვის, რომ არ მოხდეს აფექტისა და აფექტის მსგავსი სულიერი აღვლავების ერთმანეთში არევა, საჭიროა წვრილმანებზე ორიენტირებულობა, ვინაიდან მათ შორის განხვავება ემოციების ხარისხშია.

აღნიშნულ თავში განხილულია ასევე ემოციები მხატვრულ ლიტერატურაში, სადაც საუბარია ლიტერატურული პარალელებისა და პარადიგმების მეთოდის გამოყენებით მნიშვნელოვანი სამართლებრივი დასკვნების გამოტანაზე. აღნიშნული გულისხმობს ლიტერატურულ პერსონაჟებთან პარალელების გავლების გზით შესაბამისი დასკვნების გაკეთებას. ჩვენს შემთხვევაში მისი მიზანია სამართალსა და ლიტერატურას შორის ისეთი კავშირის წარმოჩენა, რომელიც

ჯერ გააადვილებს, შემდგომ კი ნათელს გახდის ემოციური მდგომარეობის ადგილს, როლსა და მნიშვნელობას აფექტირებული დანაშაულის შესწავლისა და სამართლებრივი შეფასების პროცესში. ამისათვის შევისწავლე ვაჟა - ფშაველას ერთ-ერთი შედეგრი „აზრი და გრძნობა“.

ზემოხსენებული ნაწარმოების შინაარსს თუ განვიხილავთ ჩვენთვის საინტერესო რაკურსით, ის ასეთი იქნება: როდესაც ადამიანს უჩნდება გარკვეული მოთხოვნილება, იმპულსი, იგი იწყებს მოქმედებას მის დასაკმაყოფილებლად, თუმცა, საკმარისია ამ პროცესში რაიმე დაბრკოლებას წააწყდეს, რაც მოთხოვნილების დაკმაყოფილებაში შეუშლის ხელს, მასში იწყება ობიექტივიზაციის პროცესი: ადამიანი იწყებს აზროვნებას და თეორიულად აგრძელებს მისი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების გზების განხილვას. ამ დროს ადამიანში მოქმედებს როგორც აზრი, ისე გრძნობა. გრძნობას სურს ვნების დაკმაყოფილება ყველა შემთხვევაში, აზრი კი განიხილავს იმ შესაძლო შედეგებს, რაც ვნების დაკმაყოფილებას მოჰყვება. შესაძლოა აზრი და გრძნობა ერთ მხარეს დადგეს, მაგრამ თუ ვნების დაკმაყოფილებას შესაძლო მავნე შედეგები მოჰყვება, მაშინ ისინი სხვადასხვა მხარეს აღმოჩნდებიან. შემდგომ საქმეში, ერთვება ნებელობა, რომელმაც თეორიულ ფიქრებს პრაქტიკული გამოხატულება უნდა მისცეს და გადაწყვიტოს,

იმოქმედოს გრძნობების მიხედვით და დაიკმაყოფილოს ლტოლვა, თუ გაჩერდეს და უარი თქვას მის დაკმაყოფილებაზე. სხვა სიტყვებით და უფრო ზუსტად თუ გამოვხატავთ სათქმელს, ნაწარმოები აგებულია დაპირისპირებულობათა ბრძოლისა და ერთიანობის დიალექტიკურ კანონზე. ჰეგელმა ყველაზე განვითარებული ფორმით წარმოაჩინა დიალექტიკური მოძღვრება სინამდვილის შესახებ, რომლისთვისაც დიალექტიკის მთავარი თემა ერთდროულად ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო იდეის დაშვებაა, რაც სულის განვითარების შინაგან იმპულსებად აღიქმება. სწორად ასეთი პროგრესირებადი შინაგანი პროცესები იწვევს აზროვნების განვითარებას და ჭეშმარიტებასთან უსასრულო მიახლოვებას. ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებში კი, აზრი და გრძნობა, ზუსტად ის ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო პოლუსია, რომელთა გაერთიანება ბადებს ჭეშმარიტებას, ახალ აზრს , და ეს ხდება „ინისა“ და „იანის“ შერწყმით.

თავი II. აფექტირებული დანაშაულის შეფასება სოციალური ეთიკის ჭრილში

მეორე თავში დასმულია საკითხი იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ აფასებს ფსიქიკაში მიმდინარე შესაბამის პროცესებს საზოგადოებრივი მორალი. ამის დასადგენად ჩავატარე მარტივი შემთხვევითი სახის კვლევა, გამოვიკითხე 1000 რესპოდენტი და,

სხვადასხვა პიროვნული მახასიათებლების მიხედვით, მოვახდინე მათი დაყოფა. რაც დამეხმარა გამომეკვლია ჩემთვის საინტერესო საკითხი სოციალური ეთიკის ფარგლებში. კვლევაში განხილულია ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორებიცაა:

1. უნდა განსხვავდებოდეს თუ არა მსხვერპლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებითა და გასაკიცხი ქმედებით გამოწვეული აფექტირებული დანაშაულების სასჯელები ერთმანეთისაგან? (მაგ. გაუპატიურების ნიადაგზე წარმოშობილი აფექტირებული მდგომარეობის დროს ჩადენილი დანაშაული და ცოლ-ქმრული ღალატის ნიადაგზე წარმოშობილი აფექტირებული მდგომარეობის დროს ჩადენილი).

2. უნდა გამოირიცხოს თუ არა თავისუფალი სქესობრივი ცხოვრება მაპრივილეგირებელი აფექტის გამომწვევი მიზეზებიდან ? (მაგ. ცოლ-ქმრული ღალატი; არასრულწლოვანი შვილის თავისუფალი სქესობრივი ცხოვრებით გამოწვეული მშობლის აფექტური მდგომარეობა და ა.შ) ?

3. უნდა გამოირიცხოს თუ არა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილების დროს, თუ სახეზეა ასევე აფექტირებული მდგომარეობა?

პირველ კითხვაზე გაცემული პასუხების საერთო მაჩვენებლით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ უმრავლესობა, 71 %, თვლის, რომ უნდა განსხვავდებოდეს მსხვერპლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებითა და გასაკიცხი ქმედებით გამოწვეული აფექტირებული დანაშაულების სასჯელები ერთმანეთისაგან.

რაც შეეხება მეორე კითხვას, მართალია, საქართველოში, საზოგადოების უმრავლესობისათვის თავისუფალი სქესობრივი ცხოვრება ამორალურ საქციელად ითვლება, და ამას მოწმობს ზემოაღნიშნულ კითხვაზე საერთო სტატისტიკა, სადაც 58 %-მა უპასუხა, რომ სხვისი თავისუფალი სქესობრივი ცხოვრებით გამოწვეული აფექტირებული მდგომარეობა უნდა დარჩეს პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებად, მაგრამ ეს არც ისე დიდი სხვაობაა, რომ არ შეიძლებოდეს მისი დეტალებისთვის გადახედვა. ვისთვის რა შეიძლება იყოს ამორალური, ეს ფართო განსჯის საგანია და მას ვერ დავეყრდნობით, ვინაიდან, როგორც სტატისტიკიდან ჩანს, გამოკითხულ ფსიქოლოგთა უმრავლესობა არ თვლის მძიმე ამორალურ ქმედებად თავისუფალ სქესობრივ ცხოვრებას. დემოკრატია კი, თანამედროვე გაგებით, გულისხმობს უმრავლესობის მმართველობას უმცირესობათა უფლებების დაცვის აუცილებელი გათვალისწინებით. შესაბამისად,

აუცილებელია გავითვალისწინოთ უმცირესობათა ინტერესები, და გავყვეთ ლიბერალიზაციის გზას, რომელსაც დასავლეთის ქვეყნები ადგას. ზემოაღნიშნული სტატიის ბოლოს, პროფესორი ლემონჯავა წერს - „სანამ არ შეცვლილა საზოგადოების ზნეობრივი სახე, აფექტის დროს ჩადენილი მკველობის ასეთად მიუჩნევლობა და სასჯელის სიმკაცრე ოდნავადაც არ შეამცირებს დასახელებულ დანაშაულთა რიცხვს.“

ცხადია 1978 წლის შემდგომ ბევრი რამ შეიცვალა და ამას მოწმობს სწორად აღნიშნული კვლევის შედეგები. საზოგადოება თითქმის თანაბრად არის გაყოფილი ზნეობრივი სახის ცვლილების მხრივ. შესაბამისად, დღესდღეისობით სასჯელის გამკაცრება ნამდვილად მოგვცემს შედეგს ფემიციდური დანაშაულების შემცირების მხრივ.

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციამ , იგივე სტამბოლის კონვენციამ, რომელიც 2011 წელს მიიღეს და საქართველოსთვის 2017 წლის პირველ სექტემბერს შევიდა ძალაში, პრეამბულაშივე აღიარა ,რომ ქალები და გოგონები ხშირად ხდებიან ისეთი სერიოზული ფორმის ძალადობის მსხვერპლნი, როგორიცაა ღირსების აღდგენის სახელით ჩადენილი დანაშაული. ეს დანაშაული ქალზე ძალადობის უკიდურეს ფორმად ითვლება და აღნიშნავს ქალებისა და

გოგონების მკვლელობას, რომელიც სექსიზმითაა განპირობებული და ქალის მიმართ მესაკუთრული დამოკიდებულების სხვადასხვა ფორმით ხასიათდება. სტამბულის კონვენციის 42-ე მუხლში პირდაპირ წერია:

„მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომებს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ამ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის ნებისმიერი აქტის ჩადენასთან დაკავშირებით აღძრული სისხლის სამართლის პროცესის დროს კულტურა, ადათ-წესები, რელიგია, ტრადიციები ან ეგრეთ წოდებული „ღირსების საკითხი“ არ ჩაითვალოს ასეთი აქტების გასამართლებელ მიზეზად. აქ იგულისხმება, კერძოდ, ისეთი განცხადებები, რომ მსხვერპლმა დაარღვია შესაბამისი ქცევის კულტურული, რელიგიური, სოციალური ან ტრადიციული ნორმები ან ადათ-წესები.“

ამ შემთხვევაში ღირსების დანაშაული ძლიერ პატრიარქალურ საწყისებს ეფუძნება და დაკავშირებულია ქალის მიმართ მესაკუთრულ დამოკიდებულებასთან. ქალმა, რომელმაც გაბატონებული ნორმების დარღვევა გაბედა, იწვევს მამაკაცისა და ოჯახის შერცხვენას, და ამან შესაძლოა გამოიწვიოს მამაკაცში აფექტური მდგომარეობა. თუმცა, ღირსების შელახვის გამო ჩადენილი ფემიციდური დანაშაული, კონვენციის მიხედვით, არ შეიძლება ჩაითვალოს

შემამსუბუქებელ გარემოებად. შესაბამისად, ადიულტერის დროს აუცილებლად გასათვალისწინებელია მეუღლეების ურთიერთობის გარკვეული ასპექტები. თუ ერთი მეუღლე ღალატობს მეორეს, მას აღარ აქვს მორალური უფლება შეურაცხყოფილად იგრძნოს თავი საპასუხო ღალატზე და შესაბამისად მისი ემოციური ფონი არ უნდა იწვევდეს მაპრივილეგირებელ აფექტირებულ მდგომარეობას. ასევე ყურადღება უნდა გამახვილდეს, როგორი დამოკიდებულება ჰქონდათ მეუღლეებს ერთმანეთთან, ხომ არ იყო ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის ეპიზოდები, გულგრილი ან ღირსების შემლახველი ქმედებები და სხვა. მხოლოდ ამ ყოველივეს სიღრმისეულად შესწავლის შემდგომ უნდა იქნეს მიღებული გადაწყვეტილება მართლსაწინააღმდეგო ქმედება ჩადენილია თუ არა მაპრივილეგირებელ აფექტირებულ მდგომარეობაში. გარდა ამისა, აფექტირებულ მდგომარეობაში პირმა შესაძლოა მოკლას ან მძიმედ დააზიანოს მესამე პირი, რომელმაც არ არის გამორიცხული, საერთოს არ იცოდეს, რომ მასთან სქესობრივ ურთიერთობაში მყოფ პირს, მეუღლე ჰყავს, და ეს ქმედება აფექტირებულს მაპრივილეგირებელ გარემოებად შეერაცხება, რაც ვფიქრობ არ უნდა იყოს სამართლიანი. რაც შეეხება მეუღლეების გარდა სხვა ოჯახის წევრების თავისუფალ სქესობრივ ცხოვრებას, რომელიც ფემინციდური მკვლევლობის

გამომწვევი მიზეზია, უნდა ამოირიცხოს აფექტის გამომწვევი მაპრივილეგირებული გარემოებებიდან.

რაც შეეხება მესამე კითხვას, უნდა გამოირიცხოს თუ არა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილების დროს, თუ სახეზეა ასევე აფექტირებული მდგომარეობა, მასზე პასუხების ანალიზმა გვაჩვენა, რომ სწავლის საფეხურების ზრდასთან ერთად იზრდება პრობლემის არსში წვდომისა და გაანალიზების უნარი. ხოლო ფსიქოლოგები ბევრად უკეთ ერკვევიან ადამიანის ფსიქიკაში, ვიდრე ნებისმიერი სხვა პროფესიის წარმომადგენლები და, შესაბამისად, მათ ყველაზე უკეთ იციან, თუ რა გავლენას ახდენს ადამიანზე აფექტი, და რომ მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის მსხვერპლს ვერ მოთხოვ, აფექტირებულ მდგომარეობაში აკონტროლოს მისი ქცევის დეტალები.

თავი III. აფექტირებული ქმედების დასჯადობის სფერო

მესამე თავში განხილულია როგორც საქართველოს, ისე გერმანიისა და საერთო სამართლის ქვეყნების სისხლის სამართლის მიდგომები აფექტში ჩადენილი დანაშაულისადმი და, შედარებითი კვლევის მეთოდის დახმარებით, გაანალიზებულია მათ შორის ურთიერთკავშირი. განსახილველ საკითხზე სასამართლო პრაქტიკის შესწავლა უაღრესად

მნიშვნელოვანია პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების წარმოსაჩენად, რაც გვიმარტივებს კვლევის ანალიზს. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმის დასადგენად, თუ როგორია, პოსტკრიმინალური ემოციური განცდების ფენომენოლოგია უშუალოდ დანაშაულის დამთავრებისთანავე. ეს კი უფრო თვალსაჩინოს ხდის აფექტის ფსიქოლოგიურ ბუნებას და ჩადენილი ქმედების ხასიათს.

აფექტირებული დანაშაულის დასჯადობას გამართლება ეძებნება იმით, რომ აფექტური მოქმედება არ განეკუთვნება ქმედებათა წრეს, რომლის დაძლევაც შეუძლებელია. აფექტი ბოლომდე არ გამორიცხავს ადამიანის გააზრებულ კონტროლს, არამედ მხოლოდ ამცირებს მას. აფექტირებული დანაშაული მოგვაგონებს მოჩვენებითი მოგერიების შემთხვევას, რომელიც გამორიცხავს ფაქტობრივ გაუფრთხილებლობას, მაგრამ გულისხმობს სამართლებრივ გაუფრთხილებლობას; გამორიცხავს განზრახვას, თუმცა არ გამორიცხავს ქმედების ობიექტური მხარის ცნობიერად (შეგნებულად) განხორციელებას კონკრეტული დანაშაულებრივი ქმედების ჩადენის სურვილის გარეშე. აფექტირებული დამნაშავის განზრახვა წარმოადგენს პირდაპირი განზრახვის სპეციალურ სახეს, არაკონკრეტიზირებულს, განუსაზღვრელს, რა დროსაც პასუხისმგებლობა დამდგარი შედეგის მიხედვით უნდა

გადაწყდეს. არაკონკრეტიზირებული განზრახვის დროს მართლსაწინააღმდეგო შედეგი პირის შეგნებაში არ არის კონკრეტიზებული, სუბიექტი ზუსტად არ ითვალისწინებს მის ხასიათს და სიმძიმეს. აფექტირებულ მდგომარეობაში პირი მოქმედებს ავტომატურად, ურტყამს იმას, რაც ხელში მოხვდება და იქ სადაც მოუხვდება. ასეთ დროს პირი არ გაჩერდება, სანამ ემოციებისაგან დაცლის სტადია არ დადგება, ან მესამე პირები არ შეაჩერებენ. აქედან გამომდინარე აფექტირებულ მდგომარეობაში ჩადენილი დანაშაული უნდა დაკვალიფიცირდეს დამდგარი შედეგის მიხედვით, მკვლელობად ან ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებად.

კანონმდებლობის მიხედვით აფექტის გამომწვევი ერთ - ერთი მიზეზი არის პროვოკატორის მძიმე ამორალური ქმედება. მორალურობა ფასეულობათა და რწმენათა ერთიანი სისტემაა, რომელიც თავმოყრილია ინდივიდში. მისი საფუძველია ინდივიდის მორჩილება საზოგადოებრივ ნორმებთან. ყველა ადამიანს საკუთარი მორალის ჩარჩოები აქვს და არ არის აუცილებელი უმრავლესობის მსოფლმხედველობით იყოს განპირობებული ინდივიდების მორალი. მორალურობა და მისი კვლევა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება ფსიქოლოგიაში. სხვადასხვა კულტურაში სხვადასხვა სტანდარტი და კრიტერიუმი არსებობს იმის შესაფასებლად, თუ

რა არის მორალურად გამართლებული ან ამორალური. ეს კონკრეტული მახასიათებელი მოსამართლეს აძლევს საშუალებას, საკუთარი მორალური სტანდარტების მიხედვით გადაწყვიტოს, შეუმსუბუქდეს თუ არა პირს პასუხისმგებლობის ხარისხი. ანუ, თუ მოსამართლე მიიჩნევს, რომ კონკრეტული „პროვოცირება“ მძიმე ამორალური ქმედებაა და დამნაშავის აფექტირებული მდგომარეობა გამოიწვია, შეუმსუბუქებს სასჯელს. მაგალითად, სისხლის სამართლის ერთ-ერთ საქმეში, პირმა შეუსწრო საკუთარ არასრულწლოვან ქალიშვილთან სექსუალური ხასიათის ურთიერთობაში მყოფ არასრულწლოვან ბიჭს და მიაყენა სხეულის მძიმე დაზიანება. მოსამართლემ აღნიშნული ქმედება დააკვალიფიცირა , როგორც აფექტირებული მდგომარეობაში ჩადენილ სხეულის მძიმე დაზიანებად, ანუ არასრულწლოვანების სქესობრივი ურთიერთობა მძიმე ამორალურ ქმედებად ჩათვალა. რამდენად ლოგიკური და სამართლიანია ეს ყოველივე, თუ ამით სხვა ადამიანების უფლებები იზღუდება. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, - სქესობრივი თავისუფლება. შესაბამისად, ძალიან საკამათოა, რა შეიძლება იყოს მორალური ან ამორალური, ამიტომ, 111-ე და 121-ე მუხლების დეფინიციიდან საერთოდ უნდა იქნას ამოღებული სიტყვა ამორალური.

აღნიშნულ თავში განხილულია ასევე მართსაწინააღმდეგო ძალადობის მსხვერპლის აფექტირებული მდგომარეობა, რომელიც უნდა იყოს მისატყვევებელი და სრულად გამორიცხავდეს მის ბრალეულობას. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში საუბარი გვაქვს აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადაცილების ინტენსიურ ექსცესზე, როდესაც პირი მოქმედებს სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად, თუმცა მისი ქმედება იწვევს იმაზე მეტ ზიანს, ვიდრე ეს საჭირო იყო. ეს გარემოება ამცირებს როგორც უმართლობის , ისე ბრალის ხარისხს, ვინაიდან სახეზე გვაქვს ორმაგი მიზეზობრიობა. მსხვერპლის წინარე ქცევამ გამოიწვია დამდგარი შედეგი, რაც დაგმობის ღირსია, ეს კი ამსუბუქებს დამნაშავის უმართლობას. რაც შეეხება ბრალის ხარისხის შემსუბუქებას, დამნაშავე მოქმედებდა სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად, შესაბამისად მისი გასაკიცხაობა შემცირებულია. აფექტირებული მდგომარეობის შემთხვევაშიც მცირდება ბრალისა და უმართლობის ხარისხი. ვინაიდან დანაშაული პროვოცირებულია მსხვერპლის მიერ, დამნაშავე მოქმედებს განსაკუთრებულ ფსიქიკურ მდგომარეობაში და, ამასთანავე, სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად. შესაბამისად, როდესაც სახეზე გვაქვს ისედაც შემცირებული უმართლობა და ბრალი, და ის დამატებით მცირდება განსაკუთრებული გარემოების გამო,

დამნაშავის პასუხისმგებლობა საერთოდ უნდა გამოირიცხებოდეს, ვინაიდან ინტენსიური ექსცესიის დროს აფექტირებული პირი ვერ განსაზღვრავს აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს და მიყენებული ზიანის ხარისხს. აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილების დროს დამნაშავე ნაწილობრივ უფლების ფარგლებში მოქმედებს, თუმცა არ აქვს უფლება გამოიყენოს თავდაცვის არაპროპორციული ზომა, სწორად ამ პროპორციული ზომის განსაზღვრა არის შეუძლებელი, როდესაც ზემოხსენებულ შემთხვევაში, დამატებით აფექტირებული მდგომარეობაც გვაქვს სახეზე. იმავე მოსაზრება აქვს პროფესორ ოთარ გამყრელიძეს, რომელიც მიიჩნევს, რომ ქმედება აუცილებელ მოგერიებად უნდა დაკვალიფიცირდეს, თუ აფექტირებულ მდგომარეობაში მყოფი პირი მოძალადეს მართლსაწინააღმდეგო ქმედების დასრულებამდე დააზიანებს. ასეთ დროს ორმაგ შეზღუდულ შერაცხადობას აქვს ადგილი.

ძლიერ სულიერ ადელვებას, როგორც პასუხისმგებლობის მაპრივილეგირებელ გარემოებას, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მხოლოდ ორი მუხლის დისპოზიციაში განიხილავს. ესენია : სსკ -ის 111 - ე და 121-ე მუხლები. სხვა დანაშაულების შემთხვევაში აფექტირებული მდგომარეობა მაპრივილეგირებელ გარემოებად არ განიხილება. ვფიქრობ,

აღნიშნული განსაკუთრებული სულიერი მდგომარეობა , რომელიც გამოწვეულია მხოლოდ მსხვერპლის ბრალეულობით, სისხლის სამართლის კოდექსის 187 - ე (ნივთის დაზიანება ან განადგურება) მუხლზეც უნდა ვრცელდებოდეს და იწვევდეს პასუხისმგებლობის შემსუბუქებას აღნიშნული დანაშაულის განსაკუთრებულ ემოციურ მდგომარეობაში ჩადენის დროს.

მართლსაწინააღმდეგო ძალადობით ან მძიმე შეურაცხყოფით აფექტირებულმა პირმა შესაძლოა დააზიანოს მაპროვოცირებელი სუბიექტის არაერთი ძვირადღირებული ნივთი, რაც მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს აღნიშნულ სუბიექტს , მაგრამ ასეთ ვითარებაში ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედება აუცილებლად იმსახურებს პასუხისმგებლობის შემსუბუქებას ან გამორიცხვას.

მაპრივილეგირებული აფექტირებული მდგომარეობა უნდა გავრცელდეს ისეთ დანაშაულებზე, რომლებიც გამოწვეულია დაზარალებულის არა მხოლოდ მართლსაწინააღმდეგო ძალადობით, არამედ სხვა კანონსაწინააღმდეგო მოქმედებითაც. მაგალითად თუ პირი გაუფრთხილებლობით მოუსპობს სიცოცხლეს ვინმეს და ამ შემთხვევის შემსწრე ხდება გარდაცვლილის მშობელი ან ახლო ნათესავი, შესაძლებელია მკვლელობამ გამოიწვიოს პირში ძლიერი სულიერი აღელვება და ამ განცდის ნიადაგზე სიცოცხლე მოუსპოს მისი შვილის

მკვლელს. საკანონმდებლო მუხლის კონსტრუქციის, კერძოდ 111-ე მუხლის მიხედვით, აღნიშნული ქმედება ვერ ჩაითვლება მაპრივილეგირებელ გარემოებაში ჩადენილად, მაგრამ აშკარად კანონის ხარვეზთან გვაქვს საქმე, რადგან ამორალური ქცევით და შეურაცხყოფით გამოწვეულ აფექტირებულ მდგომარეობაში პირს დანაშაული უმსუბუქდება, ხოლო მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით (გარდა ძალადობისა) გამოწვეულ აფექტირებულ მდგომარეობაში ჩადენილი დანაშაული, პირიქით, დამამძიმებელიც კი შეიძლება გახდეს.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე 111-ე და 121-ე მუხლი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით : „ უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში, რაც გამოიწვია დამნაშავის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ მსხვერპლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებამ, მძიმე შეურაცხყოფამ, ან მსხვერპლის არაერთგზისი მართლსაწინააღმდეგო ან შეურაცხმყოფელი ქცევით განპირობებულმა ფსიქიკურმა ტრავმამ.“ აღნიშნული ცვლილება გააფართოვებს მაპრივილეგირებელი აფექტირებული მდგომარეობის გავრცელების არეალს, რაც აღმოფხვრის მოქმედ საკანონმდებლო კონსტრუქციაში არსებულ ხარვეზს.

გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 213-ე პარაგრაფი ითვალისწინებს მკვლელობას შემამსუბუქებელ გარემოებებში,

რაც შეგვიძლია შევადართო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ 111-ე მუხლს, მკვლელობა ჩადენილი ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში. აღნიშნული პარაგრაფის პირველი ნაწილი, უკავშირდება უკვე დასრულებული პროვოკაციის ფაქტს, რომელიც მართალია იმ მომენტში მოხდა, მაგრამ უკვე დასრულებულია, და აღნიშნული პროვოკაციით გამოწვეულ რისხვის აფექტს. რაც შეეხება პროვოკაციის მეორე შემთხვევას, მძიმე შეურაცხყოფას, როგორც მკვლელობის შემამსუბუქებელ ფაქტორს, მასში მოიაზრება ნებისმიერი სახის დამამცირებელი მოპყრობა, რომელიც მძიმე ხასიათს ატარებს. ამასთანავე ქმედება უნდა შეფასდეს მძიმე შეურაცხყოფად ყველა არსებითი გარემოების საფუძველზე, ობიექტურად და არა მხოლოდ დამნაშავის სუბიექტურ აღქმაზე დაყრდნობით.

სექსუალური ხასიათის დამამცირებელ მოპყრობასა და ცოლ-ქმრულ ღალატს ძალიან დიდი ადგილი უკავია მძიმე შეურაცხყოფის ჭრილში. თუმცა, გერმანიის სისხლის სამართლის მიხედვით, სექსუალური ხასიათის მძიმე შეურაცხყოფა უნდა იყოს მოულოდნელი პარტნიორისათვის და ასეთი სახის პროვოცირება არ უნდა იყოს გამოწვეული პარტნიორული ურთიერთობების განმავლობაში თავად პროვოცირებულის მხრიდან განხორციელებული

შეურაცხყოფელი ქმედებებით. შესაბამისად მძიმე შეურაცხყოფის განხილვის დროს მნიშვნელოვანია მხარეებს შორის არსებული დამოკიდებულების საერთო შეფასება და არა უშუალოდ დანაშაულის ჩადენის დროს არსებული მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი.

საინტერესო დებულებებს ითვალისწინებს გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 33-ე პარაგრაფი, რომელიც აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადაცილებას ეხება და აუცილებელი მოგერიების ექსცესის სახელით არის ცნობილი. აღნიშნულ მუხლში წერია, რომ თუ პირმა აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადააცილა დაბნეულობის, შიშის ან გაოგნების გამო, მას არ უნდა დაეკისროს სასჯელი აღნიშნული ქმედებისათვის. ეს განპირობებულია დამნაშავის განსაკუთრებული ემოციური მდგომარეობით, რომელიც გამოიწვია თავად მსხვერპლმა, და ასეთ მდგომარეობაში მისთვის შეუძლებელი ხდება კანონის ფარგლების გათვალისწინება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი აღნიშნულ ნორმას არ ითვალისწინებს, თუმცა პროფესორ ოთარ გამყრელიძეს ჰქონდა სისხლის სამართლის ალტერნატიული პროექტი მომზადებული, რომელის 38-ე მუხლი შემდეგნაირად იყო ჩამოყალიბებული: „არ დაისჯება ის, ვინც აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადააცილებს

მართლსაწინააღმდეგო თავდასხმისაგან გამოწვეული დაბნეულობით, შიშით ან სხვა საპატიო გარემოების გამო“. ახრთა სხვადასხვაობის გამო კანონმდებელმა ალტერნატიული პროექტის პოზიცია არ გაითვალისწინა და კოდექსში არ შეიტანა. გერმანიის სისხლის სამართლის მიხედვით აუცილებელი მოგერიების ექსცესი ბრალის გამომრიცხველ მისატევებელ გარემოებად ითვლება. ეს ყოველივე კი იმპლიციტურად გულისხმობს მართლწინააღმდეგო ძალადობის ნიადაგზე წარმოშობილი აფექტირებული ქმედების გამორიცხვას სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობიდან, რაზეც უკვე არაერთხელ გავამახვილე ყურადღება და გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის ზემოაღნიშნული ჩანაწერი და გერმანელი ავტორების პოზიციები ადასტურებს ჩემს მოსაზრებას.

რაც შეეხება საერთო სამართლის ქვეყნებს, იქ აფექტირებული დანაშაული ე.წ. „მენსლოტერში“ (manslaughter) მოიაზრება, რომელიც მოიცავს პრივილეგირებული მკვლელობის ნაირსახეობას ძლიერი ფსიქიკური ან ემოციური აღელვების დროს, რაც გამოწვეულია შესაბამისი საფუძვლიანი მიზეზით. ამ მიზეზის საფუძვლიანობა კი განისაზღვრება იმ პირის სუბიექტური აღქმით, რომელმაც ჩაიდინა დანაშაული. პროვოკაციის სუბიექტური აღქმა იმაში მდგომარეობს, რომ

შესაძლებელია მსხვერპლი იმ კონკრეტულ მომენტში არ აპირებდა არანაირი მართლსაწინააღმდეგო ქმედების განხორციელებას ბრალდებულის მიმართ, მაგრამ დანაშაულის ჩამდენს რეალურად სჯეროდა, რომ პირი განახორციელებდა მის მიმართ ძალადობას და ეს აღქმა განპირობებული იყო დაზარალებულის მიერ მის მიმართ მანამდე ჩადენილი ძალადობრივი ქმედებებით. შესაბამისად, ფიქსირებული განწყობის საფუძველზე, მოძალადის დანახვამ ბრალდებულში გამოიწვია ძლიერი სულიერი აღელვება. დაზარალებულის ადრინდელი ძალადობრივი ქმედებები ჩაითვლება ბრალდებულის პროვოცირებად.

ამერიკის შეერთებული შტატების სისხლის სამართლის კოდექსის მოდელი (Model Penal Code) „მენსლოტერს“ (**Manslaughter**) განათავსებს განზრახვასა (**Murder**) და გაუფრთხილებლობას (**Negligence**) შორის. თავის მხრივ „მენსლოტერი“ იყოფა ორი სახედ: განუსჯელობით ჩადენილი (**Recklessly**), და ძლიერი ფსიქიკური ან ემოციური აღელვების დროს ჩადენილი მკვლევლობა, საგულისხმოა, რომ ორივე მათგანი, შეიძლება მოიაზრებოდეს ჩვენი ფორმულირების შესაბამის აფექტირებულ დანაშაულად. მისი ობიექტური შემადგენლობა გამოიხატება მსხვერპლის მხრივ პროვოკაციით და შემდგომ ამ მსხვერპლის მოკვდინებით, შესაბამისად,

სახეზეა ორმაგი მიზეზობრიობა. რაც შეეხება სუბიექტურ შემადგენლობას, სახეზე გვაქვს „Recklessness”, „რისკის შესაძლებლობის, საფრთხის თავაწყვეტილი უგულვებელყოფა“. მოქმედ სუბიექტს განცობიერებული აქვს მძიმე შედეგის დადგომის რეალური შესაძლებლობა, თუმცა არ დაგიდევს ამას და ხელალებით განაგრძობს მართლსაწინააღმდეგო აქტივობას. ის საერთოდ არ ანალიზებს არსებულ საფრთხეს, ოღონდ კი სიტუაციური მოთხოვნილება დაიკმაყოფილოს. აღნიშნული დანაშაული არც განზრახია და არც გაუფრთხილებლობითი; ის რაღაც უცხო სუბიექტური ელემენტია, რომელშიც განზრახვა შეიძლება იყოს „გათქვეფილი“ და „ზოგადი“.

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ აფექტირებულ დანაშაულთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია რამდენიმე ასპექტი:

- სისხლის სამართლის კოდექსის 111 -ე და 121 -ე მუხლებიდან სიტყვა „ამორალური“ უნდა იქნას ამოღებული. ამორალური საქციელისთვის ადამიანის მკვლელობის პრივილეგიურ დანაშაულად განხილვა ეწინააღმდეგება დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეას.
- თავისუფალი სქესობრივი ცხოვრება უნდა ამოირიცხოს მაპრივილეგირებელი აფექტის გამომწვევი მიზეზებიდან , რათა არ მოხდეს ოჯახური ძალადობის ხელშეწყობა და სქესობრივი ნიშნით ჩაგვრა. რაც შეეხება ადიულტერს, ასეთ დროს აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული მეუღლეების წინარე ურთიერთდამოკიდებულება, ვიდრე დანაშაულის ფაქტი დადგებოდა. ლალატში , როგორც დამნაშავის მაპროვოცირებელ ქმედებაში , თავად პროვოცირებულს არ უნდა მიუძღოდეს წვლილი. ანუ, თუ ქმარი შეურაცხმყოფელად ექცეოდა ცოლს, ფიზიკურად ან ფსიქოლოგიურად ძალადობდა მასზე , ან თავად ლალატობდა, ასეთ შემთხვევაში ცოლის მხრიდან ადიულტერის ფაქტი არანაირად არ უნდა ჩაითვალოს მაპრივილეგირებელი აფექტის გამომწვევ მიზეზად. ამასთანავე , აუცილებლად გასათვალისწინებელია ასეთ დროს განზრახვა.

თუ პირმა , რომელიც სექსუალური სახის ურთიერთობას ამყარებს დაქორწინებულ ქალთან , ამის შესახებ არაფერი იცის, ვერ ჩაითვლება მაპრივილეგირებული პროვოცირების გამომწვევ სუბიექტად. შესაბამისად, მის მიმართ განხორციელებული ქმედება აფექტირებული პირის მხრიდან, არ უნდა იწვევდეს პასუხისმგებლობის შემსუბუქებას.

- სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში უნდა მოხდეს მართლსაწინააღმდეგო ძალადობით და მძიმე შეურაცხყოფით გამოწვეული აფექტის დროს ჩადენილი დანაშაულთათვის სასჯელების დიფერენციაცია. რათა არ გაჩნდეს საფრთხე შეუზღუდავი მიხედულებით გადაწყვეტილების მიღებისა.

- მართლსაწინააღმდეგო ძალადობით გამოწვეული აფექტის დროს ჩადენილი დანაშაული საპატიმრო სასჯელებს საერთოდ არ უნდა ითვალისწინებდეს და ის უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ შინაპატიმრობით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით.

- სიცოცხლისთვის საშიში ფიზიკური ძალადობით და სექსუალური ძალადობით გამოწვეული აფექტირებული დანაშაული, აუცილებელი მოგერიების ინტენსიური ექსცესის დროს, უნდა გამორიცხავდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობას, ვინაიდან ასეთ დროს პროვოკატორის განზრახი ქმედებით, იმდენად მძიმე ემოციურ ტრამვას იღებს

ადამიანი , რომ რთულია კონტროლის შენარჩუნება და თავის შეკავება ზედმეტი გადაცდომისაგან. ამ დროს ქმედება შეგვიძლია შევადართო მოჩვენებით მოგერიებას , რა დროსაც სახეზეა მისატევებელი კაზუსი. აღნიშნული საკითხი, ვფიქრობ, ამგვარად უნდა გადაწყდეს : თუ სახეზე გვექნება აუცილებელი მოგერიების ინტენსიური ექსცესი , ნებისმიერი სახის აფექტი, იქნება ეს შიშის თუ რისხვის, უნდა იწვევდეს ბრალის გამორიცხვას. სხვა შემთხვევაში გამოდის , რომ პირი ისჯება აფექტში ჩავარდნის გამო. აუცილებელი მოგერიების უფლებას აძლევ , მაგრამ ამავდროულად აფექტში ჩავარდნას უკრძალავ. სამართლებრივად გაკიცხავ იმის გამო , რომ სასიკვდილო თავდასხმის ან გაუპატიურების დროს განიცადა ძლიერი სულიერი აღელვება.

რაც შეეხება აუცილებელი მოგერიების ექსტენციურ ექსცესს, ზემოაღნიშნული მოსაზრება უნდა გავრცელდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში , თუ საქმე შიშის აფექტთან გვაქვს. როდესაც შიშით და დაბნეულობით გამოწვეული ძლიერი სულიერი აღელვების ფონზე მსხვერპლი ვერ აღიქვამს თავდასხმის დასრულების ფაქტს და თავს ისევ საფრთხეში გრძნობს. ხოლო თუ ექსტენსიური ექსცესის დროს პირი რისხვის აფექტით ჩაიდენს დანაშაულებრივ ქმედებას , ის ყველა

შემთხვევაში უნდა დაისაჯოს სისხლის სამართლის კოდექსის 111-ე ან 121-ე მუხლის მიხედვით.

- მაპრივილეგირებული აფექტირებული მდგომარეობა უნდა გავრცელდეს ისეთ დანაშაულებზე, რომლებიც გამოწვეულია დაზარალებულის არა მხოლოდ მართლსაწინააღმდეგო ძალადობით, არამედ სხვა კანონსაწინააღმდეგო მოქმედებითაც. 111-ე და 121-ე მუხლი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით : „ უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში, რაც გამოიწვია დამნაშავის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ მსხვერპლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებამ, მძიმე შეურაცხყოფამ, ან მსხვერპლის არაერთგზისი მართლსაწინააღმდეგო ან შეურაცხმყოფელი ქცევით განპირობებულმა ფსიქიკურმა ტრავმამ.“

- ქმედების მაპრივილეგირებული აფექტირებული მდგომარეობა გავრცელდეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე და 336 -ე მუხლებზეც, კერძოდ ნივთის დაზიანება ან განადგურებაზე და სასამართლოს შეურაცხყოფაზე.

- ვინაიდან ევროინტეგრაციის ფონზე , ასოცირების ხელშეკრულებით მოგვეთხოვება სისხლის სამართლის

კანონმდებლობის ლიბერალიზაცია, ვფიქრობ ზემოაღნიშნული ნაბიჯები სწორად ამ მიზნის განხორციელებას ემსახურება.

- ასევე, აუცილებელია საზოგადოებრივი ცნობიერების შეცვლა და თანამედროვე , პროგრესული სამყაროსათვის ფეხის აწყობა. ის ფასეულობები და შეხედულებები, რაც წლების წინ მნიშვნელოვანი და ღირებული იყო, დროსთან ერთად იცვლება და კარგავს თავის მნიშვნელობას. შესაბამისად საჭირო და აუცილებელიც კი არის საკანონმდებლო რეგულაციებითა თუ სასამართლო პრეცედენტებით არ მოხდეს მათი წახალისება. პირიქით, კანონმდებელსა და სასამართლოს, როგორც ხელისუფლების ძირითად განშტოებებს, მოეთხოვებათ იზრუნონ ქვეყნის პროგრესულ განვითარებასა და წინსვლაზე, დაიცვან საერთაშორისო კანონმდებლობითა და რეგულაციებით დაწესებული სტანდარტები და ხელი შეუწყონ მათ განმტკიცებას ქვეყანაში , არა თუ წახალისონ ძალადობრივი და დისკრიმინაციული წეს-ჩვეულებები და ტრადიციები.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

სტატიები:

1. აფექტირებული დანაშაულის საკვლევი მეთოდოლოგიური ქარგა , სამეცნიერო ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“ N 13, 2019.
2. აფექტირებული დანაშაულის ესკიზი საერთო სამართლის ქვეყნებში, სამეცნიერო ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“ N 15, 2020.
3. აფექტირებული დანაშაული, როგორც ვიქტიმოლოგიური პრობლემა, სამეცნიერო ჟურნალი „კრიმინოლოგი“ N 15, 2020.
4. ფსიქიკურ ფუნქციათა ურთიერთქმედების ერთი ლიტერატურული პარალელის სამართლებრივი მნიშვნელობის შესახებ, სამეცნიერო ჟურნალი „იურიდიული მაცნე“ N3, 2021.

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები:

1. The Impact of Universal Declaration of Human Rights on the Development of Women’s Rights. საერთაშორისო

კონფერენცია: „ადამიანის უფლებები, მიღწევები და გამოწვევები“, თბილისი, 2018.

2. აფექტირებული დანაშაული, როგორც ვიქტიმოლოგიური პრობლემა. საერთაშორისო კონფერენცია: „ვიქტიმოლოგიის აქტუალური საკითხები“, თბილისი, 2020 (მასალები გამოქვეყნდა: სამეცნიერო ჟურნალი „კრიმინოლოგი“ N 15, 2020).
3. ფსიქიკურ ფუნქციათა ურთიერთქმედების ერთი ლიტერატურული პარალელის სამართლებრივი მნიშვნელობის შესახებ. საერთაშორისო კონფერენცია: “World in front of New Challenges and Modern Law Tasks”, თბილისი, 2021 (მასალები გამოქვეყნდა: კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ჟურნალი „იურიდიული მაცნე“ N3, 2021).
4. სასჯელის ლიბერალიზაცია და საპატიმრო სასჯელების ჰუმანიზაცია საქართველოში. საერთაშორისო კონფერენცია: “Challenges of Modern Law”, თბილისი, 2022 (მასალა გამოქვეყნდა: იუსტიციის სამინისტროს სამეცნიერო ჟურნალი „იუსტიცია“ N3, 2022).

Caucasus International University
Faculty of Law
Ph.D. Program in Law

Tamta Tsirkvadze

**Dimensional comprehension of the crimes committed
under the Provoked Temporary Insanity**

Abstract Dissertation
Presented for Academic Degree of Ph.D. in Law

Scientific Supervisor: **Mindia Ugrekheldze**

Academician, Professor

Scientific Co- supervisor: **Peter Wilkitzki**

Doctor of Law, Professor

Tbilisi, 0141, Georgia

2023

Scientific supervisor: **Mindia Ugrekheldze**

Academician, Professor

Scientific Co- supervisor: **Peter Wilkitzki**

Doctor of Law, Honorary Professor

University of Cologne

Official reviewers:

Ioseb Vardzelashvili - Doctor of Law, Professor

Vladimer Matcharashvili - Doctor of Law, Associate Professor

Defense of the dissertation shall take place on June 14, 2023, 15:00 PM,
at the Dissertation Council of the Faculty of Law of Caucasus
International University

Address: Room 101, Building 1 of Caucasus International University,
Chargali Str. N73, 0141, Tbilisi, Georgia

Dissertation is accessible at the library of the Caucasus International
University

Secretary of the Dissertation Board: **Aleksandre Giorgidze**

Doctor of Law,

Associate Professor

Annotation

A crime committed under the provoked temporary insanity is one of the most complicated issues of criminal law, as it does not refer only to the sphere of law. A lot of sciences are involved in the process of studying the provoked temporary insanity crime, such as: law, psychology, psychiatry, social ethics, politics, etc. Hence, it requires interdisciplinary and dimensional understanding. Taking into account the above, the present thesis is an effort of a deep study and comprehension of the provoked temporary insanity crime.

Within the frames of this research, we have studied the approaches to the provoked temporary insanity crimes used by the Georgian criminal law as well as the German and the Common law countries and interrelations among these approaches are analysed using comparative methods. Based on these researches, we suggest the strategic recommendations that would make the criminal legislation and, generally, the criminal procedural approaches reasonably liberal and suitable for XXI century challenges with regard to the varieties of provoked temporary insanity crimes.

During the work on the judicial practice and theory, a number of important problems have been revealed, for instance, as how to differentiate self - defence and the provoked temporary insanity crime. In addition to the judicial problems, we face the problems of

some moral standards too that contain the features of gender discrimination and are irrelevant from legal point of view.

Psychological and moral readiness of the society is necessary to form anti-discriminatory and non-violent ideology for the development of the country and establishing our place in the European family. The very first role in working out this belongs to the legislative and judiciary powers. Furthermore, if we provide the scientific research in terms of educational practices, the social consciousness will significantly rise.

Within the frames of thesis terminological innovation is introduced, such as “Provoked Temporary Insanity”, which implies the notion of provocation, since the term “Affect” or “Temporary Insanity” indicates that the state is caused by another person’s action. This innovation simplifies conveyance of the contents of the judicial notion and makes it possible to use the term “Provoked Temporary Insanity Crime”. Besides, as there is no provision mentioning the temporary insanity crime either in the continental law or common law countries, we think that it is necessary to find a corresponding English term and thus introduce the term “Provoked Temporary Insanity” which literally means temporary disorder and is the synonym of temporary insanity. All above mentioned makes it easier to analyse the crime under discussion and its scientific studies.

This thesis may be a useful scientific work for the deep comprehension of the provoked temporary insanity crime and studying it in praxis taking into consideration the fact that this field of science still lacks such studies and researches.